

Урок № 20

Тема: Практичне заняття №3.

«ПОВЧАННЯ ДІТЯМ» ВОЛОДИМИРА ВСЕВОЛОДОВИЧА (МОНОМАХА).

Мета:

на підставі теоретичних знань, отриманих упродовж опрацювання розділу, розвивати просторову компетентність шляхом роботи з контурною картою; розвивати логічну, аксіологічну складові історичної компетентності шляхом аналізу історичних джерел.

Хід роботи

I. Робота з контурною картою

Карта «Русь-Україна в період роздробленості»

1. Обведіть кордони Русі-України на початок XIII ст.
2. Позначте на контурній карті різними кольорами й підпишіть території князівств часів роздробленості Русі-України. Підпишіть столиці князівств.
3. Заштрихуйте території розселення торків (чорних клобуків). Позначте місто Торчеськ.
4. Підпишіть території, на яких кочували племена половців.
5. Стрілочками позначте напрямки набігів половців.
6. Проведіть межу територій Русі-України, які зазнавали нападів половців.
7. Позначте похід новгород-сіверського князя Ігоря Святославича, про який йдеться у «Слові о полку Ігоревім».

II. Робота з історичними джерелами

Із «Повчання дітям» Володимира Мономаха

- 1) А тепер повідаю вам, діти мої, про труд мій, що ніс я в роз'їздах і на ловах із 13 років. Спочатку до Ростова (у Суздальську землю. — *Авт.*) ходив через землю в'ятичів, послав мене туди батько... Ще другого року ходив я до Смоленська.
- 2) Ухиляйся від зла, твори добро, шукай миру і проганяй зло.
- 3) Що вмієте, того не забувайте, а чого не вмієте, того навчайтесь, — як батько мій, дома сидячи, знав п'ять мов, через те й честь йому була в інших країнах...
- 4) ...Куди б не прийшли і де б не зупинилися, напійте і нагодуйте нужденного. Найбільше шануйте гостя, звідки б він до вас не прийшов: простий чи знатний, чи посол; якщо не можете пошанувати його дарунком, то пригостіть його їжею і питвом, бо він, мандруючи далі, прославить вас у всіх землях доброю чи злою людиною. Хворого навідайте, покійника проведіть в останню дорогу, бо всі ми смертні. Не промініть ніколи людину, не привітавши її, і добре слово їй мовте. Жінку свою любіть, та не давайте їй влади над собою. На світанні, побачивши сонце, з радістю прославте день новий і скажіть: Господи, додай мені літа до літа, щоб я честю й добром виправдав життя своє. Якщо забуваєте про це, то частіше заглядайте в мою грамотицю: і мені не буде соромно, і вам буде добре...

5) Єпископів, попів та ігуменів шануйте, і з любов'ю приймайте від них благословення, і не віддаляйтеся від них, і по силам любіть і дбайте про них, щоб отримати за їхні молитви від Бога. Найбільше ж гордості не майте в серці та в розумі, але скажімо: смертні ми, сьогодні живі, а зранку в труні; все це, що Ти нам дав, не наше, але Твоє, доручив нам це на кілька днів...

6) Перш за все не забувайте убогих, а яко можете, по силі годуйте їх і подавайте сиротам. І вдову захистіть, не дайте сильним губити людину. Хто б не був, правий чи винний перед вами, не вбивайте і не веліть убивати його; якщо і завинив хто в смерті, не губіть християнської душі. Якщо ж вам доведеться цілувати хрест перед братами своїми або перед будь-ким, то перше спитайте свого серця, на чому ви зможете стояти твердо, і тільки тоді цілуйте, а поклявшись, не переступайте клятви, бо загубите душу свою. Ніколи не майте гордощів у своєму серці і в розумі, а скажіть: сьогодні живий, а завтра помру; смертні ми. Старих шануйте, як батька, а молодих, яко братів... При старших годиться мовчати, премудрих слухати, старшим підкорятися, із рівними і молодими мати згоду і бесіду вести без лукавства, а щонайбільше розумом вбирати. Не лютувати словом, не ганьбити нікого в розмові, не сміятися багато. Очі тримати донизу, а душу вгору.

7) В домі своєму не ледарюйте... Брехні остерігайтесь і пияцтва, і облуди, від того душа гине і тіло.

8) На війну вийшовши, не лінуйтесь, не покладайтесь на воевод; ні питву, ні їди не попускайте; і сторожів самі споряджайте, і вночі, розставивши скрізь сторожу, біля воїв самі лягайте, а рано вставайте; а оружжя не спішіть із себе знімати, бо через лінощі раптово чоловік гине.

9) От коли я жив у Чернігові, я своїми руками стриножив у лісових пущах десятки три диких коней, та ще й доводилося їздити по степу, то також власноручно ловив їх. Два рази тури піднімали мене разом із конем на роги, олень бив мене рогами, лось ногами топтав, а другий колов, дикий вепр зірвав у мене із стегна меч, ведмідь укусив коліно, а рись один раз, скочивши мені на стегна, звалила разом із конем...

ЗАВДАННЯ (відповідь письмово)

1. На основі наведених цитат із «Повчання дітям» Володимира Мономаха визначте характерні риси характеру князя, його погляди.
2. Яке ваше ставлення до князя?

III. Підсумки заняття

Спільне формулювання висновків відповідно до мети заняття й того, якою мірою воно сприяло розвитку історичних компетентностей.

Відповідь можна розпочати так:

1. Проаналізувавши уривки з історичного джерела "Повчання дітям" Володимира Мономаха, можна визначити риси характеру самого князя. Я прийшов до висновку, що князь був справедливий,
2. Мені подобаються такі погляди князя:.....

Чи є вони актуальними сьогодні?

3. Моє ставлення до князя Володимира Мономаха є позитивним, тому що....